

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 675/2024-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpených JAVOR – TOKÁR advokátska kancelária, s.r.o., Stará Vajnorská cesta 37, Bratislava, proti postupom Okresného súdu Dunajská Streda v konaní sp. zn. 10C/82/2000 a Krajského súdu v Trnave v konaní sp. zn. 10Co/107/2003 takto

r o z h o d o l :

- Postupmi Okresného súdu Dunajská Streda v konaní sp. zn. 10C/82/2000 a Krajského súdu v Trnave v konaní sp. zn. 10Co/107/2003 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Dunajská Streda v konaní sp. zn. 10C/82/2000 **prikazuje** konať bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **6 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Dunajská Streda **povinný** vyplatiť jej v časti **3 000 eur** a Krajský súd v Trnave v časti **3 000 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **3 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Dunajská Streda **povinný** vyplatiť mu v časti **1 500 eur** a Krajský súd v Trnave v časti **1 500 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Dunajská Streda **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **428,38 eur** a Krajský súd v Trnave trovy konania **428,37 eur** a zaplatiť ich advokátovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. decembra 2024 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupmi súdov v ich civilnom spore. Žiadajú každému z nich priznať finančné zadost'učinenie po 10 000 eur, a to v polovici od okresného súdu a v druhej polovici od krajského súdu.

II.

2. Žalobca sa proti sťažovateľke žalobou z júla 2000 domáhal určenia neplatnosti zaopatrovacej zmluvy, ktorou spolu s už zomretou manželkou darovali sťažovateľke nehnuteľnosti (rodinný dom, hospodársku budovu a pozemky s výmerou 1957 m²), alebo vrátenia daru (rodinného domu a pozemkov s výmerou 1802 m²). Okresný súd predbežným opatrením z júla 2000 sťažovateľke zakázal nakladať s týmto darom. Okresný súd po vykonaní dokazovania vyzval žalobcu upraviť žalobný návrh, keďže predmetom zaopatrovacej zmluvy bolo päť pozemkov, no od sťažovateľky žiadal vydať len tri pozemky. Na to bol do konania uznesením z mája 2002 na strane sťažovateľky pribratý sťažovateľ, ktorému sťažovateľka pred podaním žaloby darovala dva pozemky. Okresný súd rozsudkom zo septembra 2002 určil, že neplatné v polovici sú zaopatrovacia zmluva medzi žalobcom a sťažovateľkou a darovacia zmluva medzi sťažovateľmi s tým, že sťažovatelia sú povinní žalobcovi vydať polovicu nehnuteľností. Vo zvyšnej časti bola žaloba zamietnutá.

3. Obe strany sa proti rozsudku okresného súdu odvolali a vec bola v máji 2003 predložená krajskému súdu, ktorý konanie v apríli 2005 prerušil do skončenia dedičského konania po v roku 2003 zomrelom žalobcovi. I toto dedičské konanie bolo prerušené, keďže dcéry žalobcu (sťažovateľka a jej sestra) podali v roku 2004 proti závetnému dedičovi (bratovi) žalobu o dedičské právo. Krajský súd v máji 2018 zistil, že v spore o dedičské právo bolo v apríli 2018 právoplatne rozhodnuté tak, že neplatné sú vydedenie sťažovateľky a jej sestry a závet žalobcu. V novembri 2018 krajský súd zistil, že v dedičskom konaní po žalobcovi závetný dedič podal návrh na jeho prerušenie do rozhodnutia o dovolaní proti rozsudku o neplatnosti závetu žalobcu. V rokoch 2019 až 2021 krajský súd zisťoval stav prerušeného dedičského konania a v júni 2021 zistil, že bolo právoplatne skončené.

4. Krajský súd uznesením z augusta 2021 rozhodol, že v odvolacom konaní bude pokračovať s troma dedičmi žalobcu (sťažovateľkou, jej sestrou a bratom). Krajský súd od januára do júna 2022 robil procesné úkony pre účel ustanovenia procesných opatrovníčok sťažovateľke a jej sestre z dôvodu ich nepriaznivého zdravotného stavu. V júli 2022 krajský súd vyzval sťažovateľov predložiť lekársku správu k zdravotnému stavu sťažovateľky a rozhodol o pokračovaní v konaní s dcérami medziasom zomretej žalobkyne (sestry sťažovateľky), ktoré v auguste 2022 zobrali žalobu späť, s čím žalobca (brat sťažovateľky) nesúhlasil. Krajský súd uzneseniami z októbra 2022 ustanovil sťažovateľke procesnú opatrovníčku a zrušil rozsudok okresného súdu z roku 2002 a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pričom o späťvzatiach žaloby žalobkyní nerozhodol, keďže na žalujúcej strane ide o nútené nerozlučné spoločenstvo, pri ktorom sa na účinnosť späťvzatia vyžaduje súhlas všetkých žalujúcich.

5. Okresný súd po vrátení veci krajským súdom v januári 2023 vyzval žalobcov (brata a netere sťažovateľky) vyjadriť sa, či trvajú na žalobe, na čo vo februári 2023 žalobkyne súdu oznámili, že nie, a žalobca, že áno. Toto vyjadrenie žalobcu súd v apríli 2023 doručoval žalobkyniam. Súd v júni 2023 vyzval žalobcov na odstránenie nedostatkov žaloby, ktoré v júli 2023 žalobca odstránil, čo súd vyhodnotil ako zmenu žaloby. Žalobkyne nedostatky žaloby odstrániť nechceli. K tomu súd v júli 2023 vyzval všetkých vyjadriť sa a sťažovateľov predložiť dôkazné návrhy. Vyjadrenie sťažovateľov k výzve predložiť dôkazné návrhy v septembri 2023 doručil na vyjadrenie žalobcom.

6. Okresný súd uznesením z októbra 2023 späťvzatie žaloby žalobkyní nepripustil a konanie nezastavil. V januári 2024 urgoval žalobkyňu vyjadriť sa k vyjadreniu sťažovateľov, že pred rozhodnutím súdu o návrhu žalobcu na zmenu žaloby nebudú predkladať dôkazné návrhy. V apríli 2024 opätovne doručoval žalobkyni uznesenie o nepripustení späťvzatia žaloby. V septembri 2024 vyzval žalobkyne vyjadriť sa k zmene žaloby žalobcu z júla 2023, na čo žalobkyne v októbri 2024 vyjadrili nesúhlas so zmenou žaloby. V novembri 2024 súd rozhodol o nepripustení zmeny žaloby, keďže na strane žalobcov ide o nerozlučné spoločenstvo a na zmenu žaloby treba súhlas všetkých nerozlučných spoločníkov.

III.

7. Sťažovatelia zdôrazňujú, že konanie nie je zložité a k predĺženiu konania neprispeli. Osobitne zdôrazňujú, že od podania žaloby uplynulo viac ako 22 rokov a takmer po celú túto dobu je obmedzené ich vlastnícke právo predbežným opatrením. Právna neistota vedie k tomu, že svoj majetok nemôžu zveľaďovať a bez obáv ho riadne užívať. Poukazujú na rozporné žalobné tvrdenia, ktorých neodstránenie okresnému súdu vytkol krajský súd. Tiež na to, že okresný súd bez pripustenia zmeny žaloby rozhodol nielen o neplatnosti zaopatrovacej zmluvy, ale aj darovacej zmluvy medzi sťažovateľmi. Namietajú, že okresný súd ani po viac ako roku od uznesenia o nepripustení späťvzatia žaloby nenariadil pojednávanie.

8. Okresný súd uviedol, že do vydania prvého rozsudku vykonával úkony v primeraných lehotách bez zbytočných prieťahov. Od vrátenia veci z krajského súdu priebežne vykonáva úkony súvisiace s tým, že žalobkyne v konaní pokračovať nechcú, no žalobca, ktorý žalobu aj zmenil, áno. Skutkovo je konanie zložitejšie, keďže záviselo od výsledkov iných konaní. Krajský súd uviedol, že riadne konal, no dĺžka odvolacieho konania bola ovplyvnená nutnosťou prerušiť konanie do právoplatného skončenia dedičského konania po pôvodnom žalobcovi.

IV.

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02).

10. Rozhodovanie všeobecných súdov, či už o neplatnosti zmluvy, alebo vrátení daru, tvorí bežnú súčasť ich rozhodovacej činnosti, a preto nemožno vec sťažovateľov hodnotiť ako právne ani skutkovo zložitú. Sťažovatelia svojím správaním k celkovej dĺžke konania neprispeli.

11. Postup okresného súdu do vydania rozsudku bol plynulý. O žalobe rozhodol po dvoch rokoch od začatia konania po vykonaní rozsiahleho dokazovania výpovedami 12 svedkov, čo možno hodnotiť ako optimálnu dĺžku konania. Plynulo postupoval aj pri úkonoch súvisiacich

s odvolaniami proti rozsudku, keď po štyroch mesiacoch od podania odvolaní spis predložil krajskému súdu. Okresnému súdu možno vytknúť krajským súdom v zrušujúcom uznesení konštatovaný nesprávny procesný postup (nerozhodnutie o návrhu na zmenu žaloby, neodstránenie rozpornosti žalobných tvrdení a návrhov, konanie o neprípustne zloženom žalobnom návrhu, nevykonateľný výrok, opomenutie zdôvodniť naliehavý právny záujem na určovacej žalobe), pre ktorý sa konanie po takmer 20 rokoch vrátilo na začiatok. Tým došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov postupom okresného súdu.

12. Čo sa týka postupu krajského súdu, tak hoci promptne zareagoval na smrť žalobcu zisťovaním stavu dedičského konania, možno mu vytknúť nesústredenosť pri prerušení odvolacieho konania. Napriek tomu, že v odôvodnení uznesenia konštatoval, že dedičské konanie, na ktorého výsledok čakal 18 rokov, je prerušené do skončenia sporu o dedičské právo a ten je prerušený do skončenia sporu, o ktorom mal rozhodnúť krajský súd, prerušil odvolacie konanie bez toho, aby sa vysporiadal s tým, že jeho prerušením nebude ani jedno z konaní prebiehať. No na strane druhej, prerušenie odvolacieho konania trvajúce 15 rokov do momentu, keď krajský súd zistil právoplatný výsledok sporu o dedičské právo, pre čo bolo prerušené dedičské konanie, na ktorého výsledok krajský súd pôvodne čakal, krajskému súdu vytknúť nemožno. K tomu treba uviesť, že počas dôvodne prerušeného konania k zbytočným priet'ahom dochádzať nemôže, no nedôvodne prerušené konanie treba vyhodnotiť ako zbytočný priet'ah, ku ktorému dochádza nielen nečinnosťou, ale aj neefektívnou činnosťou.

13. Hoci krajský súd formálne odvolacie konanie prerušil do skončenia dedičského konania po žalobcovi, otázka, kto bol dedičom žalobcu, a teda kto je aktívne vecne legitimovaný (či len závetný dedič alebo aj zákonní dediči), pre ktorej zodpovedanie odvolacie konanie prerušil, bola právoplatne vyriešená v spore o dedičské právo, a nie v dedičskom konaní. Pre rozhodnutie o odvolaní nebol podstatný výsledok dedičského konania, ale to, kto je dedičom žalobcu, čo bolo právoplatne vyriešené rozsudkom o určení neplatnosti vydedenia sťažovateľky a jej sestry a závetu žalobcu. Krajský súd nereflektoval na novú úpravu procesného predpisu, podľa ktorej mal v konaní pokračovať s dedičmi žalobcu a nečakať na výsledok dedičského konania. Namiesto toho tri roky len zisťoval a čakal na pre rozhodnutie o odvolaní bezvýznamný výsledok dedičského konania. Tým došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov postupom krajského súdu.

14. Čo sa týka postupu krajského súdu po rozhodnutí o pokračovaní v konaní s dedičmi žalobcu, tak rok a dva mesiace trvajúce rozhodnutie o odvolaní v 18 rokov prerušenom konaní nie je najoptimálnejšie, no prispeli k tomu úkony súvisiace s ustanovením opatrovníčok a smrť žalobkyne (sestry sťažovateľky). Hoci plynulo a bezodkladne vykonával tieto úkony, možno mu vytknúť miernu nesústredenosť. Až po roku od oznámenia sťažovateľov o zlom zdravotnom stave sťažovateľky si vyžiadal lekársku správu, hoci už vykonal viacero úkonov na ustanovenie opatrovníčky. Pri prvej urgencii dcéru sestry sťažovateľky poučil, že pri nevyjadrení sa nemožno aplikovať nevyvrátiteľnú domnienku jej súhlasu s ustanovením za opatrovníčku, no pri druhej urgencii názor zmenil. Napriek tomu, že na jedno zo späťvzatí dedičky zomretej žalobkyne z formálnych dôvodov neprihliadol, doručoval ho na vyjadrenie.

15. Čo sa týka postupu okresného súdu po vrátení veci z krajského súdu, tak plynulo a priebežne vykonáva úkony, no tieto nesmerujú k tomu, aby bolo v 24 rokov trvajúcom spore čo najskôr rozhodnuté. Dva roky vykonával len doručovacie úkony, z ktorých prevažná časť bola nadbytočná a opakujúca sa. Nadbytočne vyzýval žalobcov vyjadriť sa, či trvajú na žalobe, čo bolo dostatočne

zrejme z ich vyjadrení pred odvolacím súdom. Ak okresný súd považoval za nevyhnutné rozhodnúť o nepripustení späťvzatí žalobkyní a nezastavení konania, mohol tak urobiť nie po desiatich alebo po dvoch mesiacoch. To, prečo boli tieto späťvzatia neúčinné a nerozhodoval o nich odvolací súd, bolo zrejme z odôvodnenia zrušujúceho uznesenia, ktoré okresný súd len zrekapituloval. Až po pol roku vyzval žalobcov na odstránenie krajským súdom vytknutých nedostatkov žaloby. Nadbytočne vyzýval žalobkyne vyjadriť sa k žalobcovmu odstráneniu nedostatkov žaloby, keď opakovane nesúhlasili s akoukoľvek zmenou žaloby. Sťažovateľov vyzval predložiť dôkazné návrhy k odstráneniu nedostatkov žaloby bez toho, aby rozhodol o tom, čo je predmetom sporu. Nadbytočne vyzýval a urgoval žalobcov vyjadriť sa k vyjadreniu sťažovateľov, že dôkazné návrhy predložia až po rozhodnutí súdu o návrhu na zmenu žaloby.

16. Po nie nevyhnutnom rozhodnutí o nezastavení konania bol okresný súd opakovane niekoľko mesiacov bezdôvodne nečinný. Táto nečinnosť bola prerušovaná neefektívnymi úkonmi. Až po troch mesiacoch urgoval žalobkyňu, ktorá nechce pokračovať v konaní, vyjadriť sa k bezobsažnému podaniu sťažovateľov. Až po dva a pol mesiace opakovane doručoval žalobkyni uznesenie o nezastavení konania, ktoré si v odbernej lehote neprevzala na adrese trvalého pobytu. Až po piatich mesiacoch opakovane doručil žalobkyniam zmenu žaloby žalobcu pred roka a vyzval ich vyjadriť sa, či súhlasia so zmenou. Až po roku a pol rozhodol o nepripustení zmeny žaloby, hoci o tom mohol rozhodnúť spolu s uznesením o nezastavení konania. Týmto dva roky trvajúcim neefektívnym postupom okresného súdu došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov.

17. V spore proti sťažovateľom nie je ani po 24 rokoch právoplatne rozhodnuté. Na tom má podiel okresný súd nesprávnym postupom pred prvého rozsudku, pre ktorý musel byť zrušený, a neefektívnym postupom po vrátení veci krajským súdom. Rovnako má na tom podiel krajský súd, ktorý prerušenie odvolacieho konania zbytočne predĺžil o tri roky čakaním na pre jeho rozhodnutie nepodstatný výsledok dedičského konania. Tým došlo postupmi okresného súdu a krajského súdu k porušeniu ústavných práv sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote, a preto bolo v tejto časti ústavnej sťažnosti vyhovené a okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázané, aby konal bez zbytočných prieťahov.

18. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušenia základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k tomu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, postupy súdov, správanie a význam sporu pre sťažovateľov bolo sťažovateľke priznané finančné zadosťučinenie od okresného súdu aj krajského súdu po 3 000 eur a sťažovateľovi po 1 500 eur. Osobitne bolo zohľadnené, že predbežným opatrením je 24 rokov zakázané nakladať len s nehnuteľnosťami sťažovateľky.

V.

19. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľov odôvodňuje, aby im okresný súd a krajský súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradili trovy konania, ktoré im vznikli zastúpením advokátom. Ich výška bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, čo za dva úkony právnej služby

v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 343,25 eur) s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur) zvýšené o daň z pridanej hodnoty, pretože advokát sťažovateľov je platiteľom dane z pridanej hodnoty, pri ktorej zmene sadzby sa použije sadzba platná v deň vzniku daňovej povinnosti, predstavuje 856,75 eur. Okresný súd nahradí sťažovateľom 428,38 eur a krajský súd 428,37 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. februára 2025

Robert Šorl
predseda senátu